

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: E6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Vývoj nemocenského pojištění v letech 2004 – 2009 v ČR

(bakalářská práce)

vedoucí bakalářské práce: Ing. Hana Hlaváčková

vypracoval: Pavel Pospíchal

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel POSPÍCHAL**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Vývoj nemocenského pojištění v letech 2004 - 2008 v ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zobrazit vývoj změn v nemocenském pojištění v ČR od roku 2004 se zaměřením na právní úpravu nemocenského pojištění platnou od 1.1.2008, analyzovat změny a jejich vliv na okruhy pojištěných osob.

Osnova:

- 1) Vývoj v právní úpravě nemocenského pojištění.
- 2) Nemocenské pojištění z hlediska účetnictví - zúčtování s institucemi sociálního pojištění.
- 3) Okruh pojištěných osob a podmínky účasti na nemocenském pojištění.
- 4) Systém dávek nemocenského pojištění a podmínky nároku na tyto dávky.
- 5) Problematika stanovení vyměřovacího základu pro výpočet dávek nemocenského pojištění.
- 6) Výpočet dávek nemocenského pojištění.
- 7) Doba poskytování dávek nemocenského pojištění.
- 8) Aplikace změn, které nastaly v právní úpravě nemocenského pojištění v letech 2004 - 2008 na konkrétních příkladech.
- 9) Analýza a zhodnocení dopadu změn v nemocenském pojištění na okruhy pojištěných osob.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

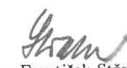
Seznam odborné literatury:

Příb, J.: Zákon o nemocenském pojištění. Grada 2006
Ženíšková, M.: Nemocenské pojištění. Anag 2007
Ženíšková, M.: Zákon o nemocenském pojištění. Anag 2006
Nařízení vlády č. 436/2004 Sb., č. 168/2005 Sb., č. 361/2005 Sb., č. 417/2005 Sb.
Časopis: Národní pojištění
Internetové stránky:
www.mpsv.cz
www.cssz.cz
www.sagit.cz

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Hana Hlaváčková
Katedra účetnictví a financí
Datum zadání bakalářské práce: 15. března 2007
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2008

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentův 13 (1)
370 05 České Budějovice

prof. Ing. František Střeleček, CSc., Dr.h.c.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. března 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Souhlasím, aby práce byla uložena ve Fakultní vědecké knihovně Zemědělské fakulty v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

Datum:.....

Pavel Pospíchal

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí své bakalářské práce Ing. Haně Hlaváčkové za zájem, připomínky a věnovaný čas.

Souhrn:

Bakalářská práce je zaměřena na zachycení vývoje v oblasti nemocenského pojištění v letech 2004 až 2009 v ČR. V teoretické části jsou popsány změny v právní úpravě nemocenského pojištění a jejich vliv na účetnictví. Práce pokračuje ukázkami změn na konkrétních příkladech, které zobrazují vývoj výše poskytovaných dávek nemocenského, ošetrovného a peněžité pomoci v mateřství. V závěru jsou zhodnoceny provedené změny s využitím statistických ukazatelů.

Klíčová slova:

nemocenské pojištění, nemocenská, ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství

Abstract:

Bachelor thesis is focused on development of sickness insurance from 2004 till 2009 in the Czech Republic. The theoretic part covers changes in sickness insurance legal regulations and their impact on accounting. The next part describes changes on concrete examples, displaying amount of money paid for sickness benefit, attendance allowance and maternity benefit. In final part, innovation changes with the aid of statistical indicators are reviewed.

Key words:

sickness insurance, sickness benefit, attendance allowance, maternity benefit

OBSAH

1. Úvod	- 8 -
2. Literární rešerše	- 9 -
3. Metodika práce	- 10 -
4. Vývoj v právní úpravě nemocenského pojištění	- 11 -
5. Nemocenské pojištění z hlediska účetnictví – zúčtování s institucemi sociálního pojištění	- 12 -
6. Okruh pojištěných osob a podmínky účasti	- 15 -
na nemocenském pojištění	- 15 -
6.1 Okruh pojištěných osob k 1.1.2004	- 15 -
6.2 Okruh pojištěných osob od 1.1.2009	- 17 -
6.3 Podmínky účasti na nemocenském pojištění	- 19 -
7. Systém dávek nemocenského pojištění a podmínky nároku na tyto dávky-	20 -
7.1 Nemocenské	- 20 -
7.2 Podpora při ošetřování člena rodiny (ošetřovné)	- 21 -
7.3 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	- 22 -
7.4 Peněžitá pomoc v mateřství	- 23 -
8. Problematika stanovení vyměřovacího základu pro výpočet dávek nemocenského pojištění	- 25 -
9. Maximální vyměřovací základ pro odvod pojistného na sociální a zdravotní pojištění	- 27 -
10. Výpočet dávek nemocenského pojištění	- 28 -
10.1 Dávky od 1.1.2004 do 31.12.2005	- 28 -
10.2 Dávky od 1.1.2006 do 31.12.2006	- 29 -
10.3 Dávky od 1.1.2007 do 31.12.2007	- 30 -
10.4 Dávky od 1.1.2008 do 31.12.2008	- 31 -
10.5 Dávky od 1.1.2009	- 32 -
11. Doba poskytování dávek nemocenského pojištění	- 33 -
11.1 Nemocenské	- 33 -
11.2 Podpora při ošetřování člena rodiny (ošetřovné)	- 34 -
11.3 Peněžitá pomoc v mateřství	- 34 -
11.4 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	- 35 -
12. Aplikace změn na konkrétních příkladech	- 36 -
12.1 Změny v okruhu pojištěných osob	- 36 -
12.2 Změny v podmínkách účasti na NP	- 36 -
12.3 Stanovení maximálního vyměřovacího základu	- 37 -
12.4 Změna ve výši nemocenského	- 38 -
12.5 Změny ve výši peněžité pomoci v mateřství	- 45 -
12.6 Změny ve výši ošetřovného (ošetřování člena rodiny)	- 46 -
13. Analýza a zhodnocení dopadu změn v nemocenském pojištění na okruhy pojištěných osob	- 47 -
14. Přehled použité literatury	- 49 -

1. Úvod

Záměrem této bakalářské práce bylo poskytnout přehled o změnách, které nastaly v oblasti nemocenského pojištění v České republice v letech 2004 až 2009.

Nemocenské pojištění je součástí systému sociálního pojištění, jehož smyslem je poskytovat pomoc osobám, které se dostaly do životní situace, v níž si nejsou schopny samostatně zajistit dostatečný příjem.

Sociální pojištění v ČR se dělí na:

1. Veřejné zdravotní pojištění – kryje výdaje spojené s nutnou zdravotní péčí

2. Systém sociálního zabezpečení zahrnující:

2.1 nemocenské pojištění – zajišťuje příjem osobám, které jsou krátkodobě neschopné pracovat z důvodu pracovní neschopnosti

2.2 důchodové pojištění – poskytuje dávky osobám, které jsou dlouhodobě nebo trvale neschopné pracovat zejména z důvodů stáří nebo invalidity

2.3 státní politiku zaměstnanosti – pomáhá nezaměstnaným překlenout období než si najdou novou práci

Systém sociálního pojištění hraje v životech všech lidí velmi důležitou roli, protože téměř každý se někdy dostane do situace, kdy se bez podobné pomoci neobejde.

2. Literární rešerše

Při zpracování teoretické části bakalářské práce jsem vycházel především z těchto zdrojů:

- **Zákon o nemocenském pojištění s komentářem a příklady od 1.1.2009.** Kniha byla napsána Ing. Martou Ženíškovou a JUDr. Janem Přibem, CSc.
- **Nemocenské pojištění od 1.1.2004.** Autorkou této knihy je Ing. Marta Ženíšková
- **Zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců s komentářem.** Tato publikace byla zpracována Mgr. Magdalenou Váchovou
- **Nemocenské pojištění podle zákona č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů s komentářem a příklady od 1.1.2008.** Autorkou knihy je Ing. Marta Ženíšková

V těchto publikacích je podrobně rozebrán zákon o nemocenském pojištění a jsou zdůrazněny změny, které se vyskytují v právní úpravě v jednotlivých letech. Ke všem paragrafům zákona jsou také uvedeny příklady vyskytující se v praxi.

Při zpracování praktických příkladů uvedených v práci jsem čerpal z výše uvedených zdrojů a pro výpočet dávek nemocenského pojištění jsem získal informace v účetním programu **UCTO 2009** od společnosti Tichý & spol.

Jako další zdroje, které jsem použil pro vypracování práce, lze uvést internetové stránky www.cssz.cz a www.sagit.cz. K orientaci v problému mi také částečně pomohly podklady ze školení na problematiku nemocenského pojištění pořádané společností Mextra, kde přednášející byla Ing. Marta Ženíšková.

3. Metodika práce

Zkoumaný objekt

Zaměstnanec společnosti, který onemocněl a jeho pracovní neschopnost trvá 3 až 365 dní.

Hlavní cíl práce

Posoudit vliv uskutečněných změn na výši dávek nemocenské vyplacené zaměstnanci.

Dílčí cíle

- zaznamenat změny v účtování dávek nemocenského pojištění
- popsat rozdíly v okruhu pojištěných osob
- zorientovat se v dávkách poskytovaných z nemocenského pojištění
- popsat problematiku stanovení denního vyměřovacího základu a maximálního vyměřovacího základu
- znázornit vývoj ve výši dávek peněžité pomoci v mateřství
- porovnat výši dávky ošetřovného v jednotlivých letech

Hypotéza

Nový systém nemocenského pojištění má drastický dopad na výši poskytovaných dávek.

Použité metody

- výpočet nemocenské při různé době trvání pracovní neschopnosti
- výpočet výše peněžité pomoci v mateřství v jednotlivých letech
- výpočet ošetřovného při trvání potřeby ošetřování 9 dní

Zdroje informací

- informace z dostupné literatury a publikací
- informace získané z internetu

4. Vývoj v právní úpravě nemocenského pojištění

Oblast nemocenského pojištění je upravována množstvím zákonů a norem. Základním předpisem, který upravoval nemocenské pojištění, byl v roce 2004 zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců. Zastaralá a nevyhovující právní úprava volala po modernizaci a zpřehlednění. Tyto požadavky měl naplnit nový zákon č. 187/2006 Sb. Jeho účinnost byla ale dvakrát odložena a kvůli těmto průtahům vstupuje v účinnost nový zákon teprve od 1.1.2009. Hlavními změnami je sjednocení právní úpravy pro okruh pojištěných osob, nevyplácení nemocenské v prvních 14 dnech pracovní neschopnosti a přenesení odpovědnosti za výplatu dávek na správy sociálního zabezpečení.

5. Nemocenské pojištění z hlediska účetnictví – zúčtování s institucemi sociálního pojištění

Z pohledu účetnictví se pojistné na sociální pojištění rozděluje na část placenou zaměstnanci a část placenou zaměstnavatelem. Odváděná částka se vypočítává procentem z vyměřovacího základu, což je u zaměstnanců úhrn příjmů zúčtovaných zaměstnavatelem v souvislosti s výkonem zaměstnání. Pojistné placené zaměstnavatelem se pro něho stává daňově uznatelným nákladem na účtu 524 – Zákonné sociální pojištění. Pojistné stržené zaměstnanci a příspěvek zaměstnavatele se stává pro zaměstnavatele závazkem na rozvahovém účtu

336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění. Naopak vyplacené dávky nemocenské vyplatí zaměstnavatel ze svých peněz zaměstnanci a vzniká mu pohledávka za správu sociálního zabezpečení, kterou také eviduje na účtu 336. Vzniklý rozdíl zaměstnavatel odvede příslušné správě sociálního zabezpečení.

V praxi je dobré účty 524 a 336 analyticky rozdělit, protože se na ně účtují i částky veřejného zdravotního pojištění, které se odvádějí příslušným zdravotním pojišťovnám. Sazba pojistného na sociální zabezpečení se rozděluje na nemocenské pojištění, důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti.

Zásadní změnou od 1.1.2009 je přenesení povinnosti k výplatě náhrady mzdy v prvních čtrnácti dnech pracovní neschopnosti na zaměstnavatele a naopak převedení provádění nemocenského pojištění na správu sociálního pojištění. Hrazení náhrady mzdy je zaměstnavatelům kompenzováno snížením odvodů na nemocenské pojištění o 1% a možností odečtu jedné poloviny vyplacené náhrady mzdy z odváděného pojistného na sociální pojištění. Náhrada mzdy je daňově uznatelným nákladem na účtu 521 – Mzdové náklady.

Procentní sazby pro odvod pojistného do roku 2008:

1. Zaměstnanec

- sociální pojištění 8% (z toho 1,1% NP, 6,5% DP a 0,4% SPZ)
- zdravotní pojištění 4,5%

2. Zaměstnavatel

- sociální pojištění 26% (z toho 3,3% NP, 21,5% DP a 1,2% SPZ)
- zdravotní pojištění 9%

Procentní sazby pro odvod pojistného od roku 2009:

1. Zaměstnanec

- sociální pojištění 6,5% (pouze důchodové pojištění)
- zdravotní pojištění 4,5%

2. Zaměstnavatel

- sociální pojištění 25% (z toho 2,3% NP, 21,5% DP, 1,2% SPZ)
- zdravotní pojištění 9%

Obrázek 1:

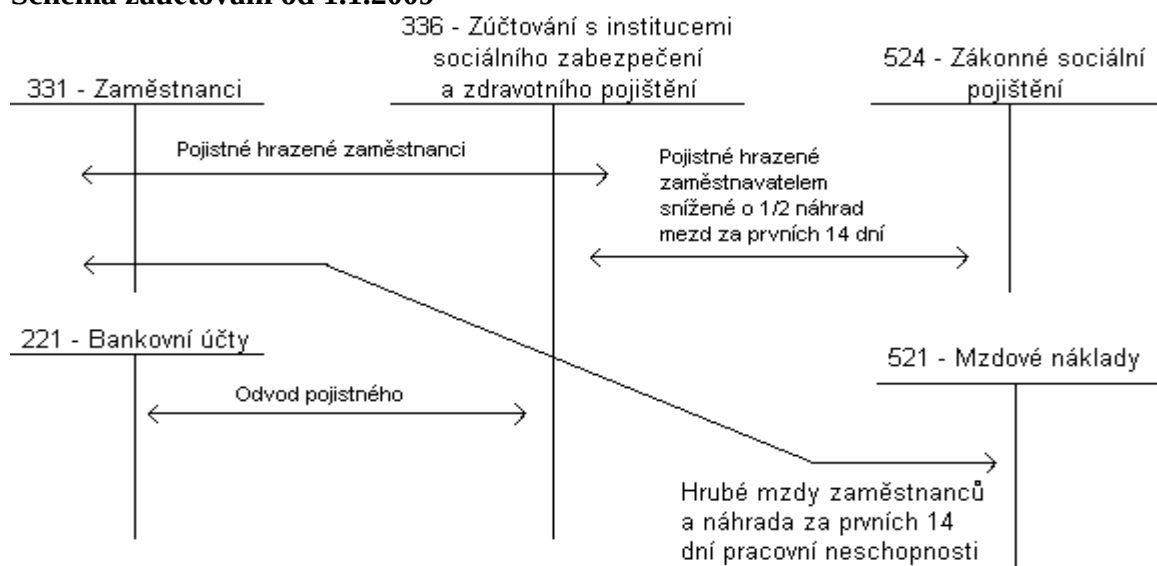
Schéma zaúčtování do 31.12.2008

Zdroj: vlastní tvorba

Obrázek 2:

Schéma zaúčtování od 1.1.2009

Zdroj: vlastní tvorba

Vzorový příklad na účtování do konce roku 2008

Zaměstnanec měl v měsíci hrubou mzdu 17380,- Kč. Obdržel nemocenské dávky 620,- Kč.

U organizace podepsal prohlášení k dani z příjmů.

Účetní případ	částka v Kč	účetní předpis
Hrubá mzda	17380,-	521 / 331
ZP zaměstnanec 4,5%	783,-	331 / 336
SP zaměstnanec 8%	1391,-	331 / 336
ZP zaměstnavatel 9%	1565,-	524 / 336
SP zaměstnavatel 26%	4519,-	524 / 336
Záloha na DP	1965,-	331 / 342
Nemocenské dávky	620,-	336 / 331
Úhrada čisté mzdy včetně nemocenské z BU	13861,-	331 / 221
Odvod ZP	2348,-	336 / 221
Odvod SP	5290,-	336 / 221

Vzorový příklad na účtování od roku 2009

Zaměstnanec měl v měsíci hrubou mzdu 11221,- Kč. Za pracovní neschopnost kratší než čtrnáct dní obdržel od zaměstnavatele náhradu mzdy ve výši 1000,- Kč. U organizace podepsal prohlášení k dani z příjmů.

Účetní případ	částka v Kč	účetní předpis
Hrubá mzda	11221,-	521 / 331
ZP zaměstnanec 4,5%	505,-	331 / 336
SP zaměstnanec 6,5%	730,-	331 / 336
ZP zaměstnavatel 9%	1010,-	524 / 336
SP zaměstnavatel 25% snížené o ½ náhrady	677,-	524 / 336
Záloha na DP	2265,-	331 / 342
Náhrada mzdy v prvních 14 dnech	1000,-	521 / 331
Úhrada čisté mzdy včetně náhrady za nemoc	10791,-	331 / 221
Odvod ZP	1515,-	336 / 221
Odvod SP	1407,-	336 / 221

6. Okruh pojištěných osob a podmínky účasti na nemocenském pojištění

6.1 Okruh pojištěných osob k 1.1.2004

Podle zákona o nemocenském pojištění jsou níže uvedené osoby pojištěny, pokud splňují podmínky stanovené pro účast na nemocenském pojištění a jsou činné v České republice:

- a) zaměstnanci v pracovním poměru,
- b) členové družstva, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jim odměňováni,
- c) společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni,
- d) zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti,
- e) soudci,
- f) členové zastupitelstev územních samosprávných celků, jestliže jsou jim vypláceny odměny jako členům zastupitelstev územních samosprávných celků, kteří tyto funkce vykonávají jako uvolnění,
- g) poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu ČR,
- h) členové vlády, prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu, členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, finanční arbitr, zástupce finančního arbitra, Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ředitel Bezpečnostní a informační služby,
- i) dobrovolní pracovníci pečovatelské služby,
- j) pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči ve zvláštních zařízeních,
- k) osoby zařazené k pravidelnému výkonu prací ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě,
- l) osoby se změněnou pracovní schopností připravující se pro pracovní uplatnění,
- m) studenti a žáci
- n) státní zaměstnanci podle služebního zákona
- o) pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů

Za zaměstnance v pracovním poměru se pro účely tohoto zákona považuje též osoba činná v poměru, který má obsah pracovního poměru, avšak pracovní poměr nevznikl, neboť nebyly splněny všechny podmínky stanovené pracovněprávními předpisy pro jeho vznik.¹

Změny v okruhu pojištěných osob do 31.12.2008

- 1.1.2005 rozšíření o poslance Evropského parlamentu zvolené na území České republiky
- 1.1.2005 vyloučení z pojištění osob se změněnou pracovní schopností připravujících se na pracovní uplatnění
- 1.4.2005 rozšíření osob vykonávajících pěstounskou činnost i o pěstouny, kterým je za výkon pěstounské péče vyplácena odměna dle §40a zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře
- 1.10. 2005 rozšíření o členy Rady Českého telekomunikačního úřadu
- 1.1.2008 rozšíření o členy Rady Ústavu pro studium totalitních režimů

Vyňati z pojištění podle zákona o nemocenském pojištění do roku 2008 byli:

- a) příslušníci ozbrojených sborů z povolání (vojáci z povolání, žáci vojenských škol, kteří nejsou vojáky z povolání, a příslušníci bezpečnostních sborů), příslušníci Celní správy ČR a příslušníci Hasičského sboru ČR. Byli sice vyňati z pojištění podle zákona o nemocenském pojištění, ale byli pojištěni podle zákona č. 32/1957 Sb. o nemocenské péči v ozbrojených silách;
- b) cizí státní příslušníci, kteří nemají trvalý pobyt na území ČR a jsou činní v ČR pro zaměstnavatele, kteří požívají diplomatických výsad a imunit, pokud mohou být účastni nemocenského pojištění v jiném státě, pokud nemohou, jsou účastni pojištění podle zákona o nemocenském pojištění;
- c) zaměstnanci, kteří jsou činní v ČR pro zaměstnavatele, kteří nemají sídlo na území ČR, to však neplatí, jde-li o zaměstnance, kteří jsou činní v ČR pro zaměstnavatele, kteří mají sídlo na území státu, s nímž ČR uzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení;
- d) zaměstnanci, kteří vykonávají příležitostné zaměstnání (zaměstnání, které netrvalo ani 7 kalendářních dnů, a příjem, který nedosáhl ani 400 Kč za kalendářní měsíc);
- e) příslušníci Celní správy ČR;
- f) příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR;²

¹ §2 zákona č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců.

² Ženíšková, Marta: Nemocenské pojištění od 1.1.2004, s. 19.

6.2 Okruh pojištěných osob od 1.1.2009

a) zaměstnanci, čímž se rozumí:

1. zaměstnanci v pracovním poměru
2. příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání
3. státní zaměstnanci podle služebního zákona
4. členové družstva v družstvech, kde podmínkou členství je jejich pracovní vztah k družstvu, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni
5. zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti
6. pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném pole cizích právních předpisů
7. soudci
8. členové zastupitelstev územních samosprávných celků a zastupitelstev městských částí nebo městských obvodů územně členěných statutárních měst a hlavního města Prahy, kteří jsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolnění nebo kteří před zvolením do funkce člena zastupitelstva nebyli v pracovním poměru, ale vykonávají funkci ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva
9. poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu ČR a poslanci Evropského parlamentu zvolení na území ČR
10. členové vlády, prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu, členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů, členové Rady českého telekomunikačního úřadu, finanční arbitr, zástupce finančního arbitra, Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv
11. fyzické osoby, které jsou podle zvláštního zákona jmenovány nebo voleny do funkce vedoucího správního úřadu nebo do funkce statutárního orgánu právnické osoby zřízené zvláštním zákonem, popřípadě do funkce zástupce tohoto vedoucího nebo statutárního orgánu, pokud je tímto vedoucím nebo statutárním orgánem pouze jediná osoba a jmenováním nebo volbou těmto osobám nevznikl pracovní nebo služební poměr, a fyzické osoby, které podle zvláštního zákona vykonávají veřejnou funkci mimo pracovní nebo služební poměr, pokud se na jejich pracovní vztah vztahuje ve stanoveném rozsahu zákoník práce a nejsou uvedeny v předešlých bodech
12. dobrovolní pracovníci pečovatelské služby

13. pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu nebo kterým je za výkon pěstounské péče vyplácena odměna náležející pěstounovi ve zvláštních případech podle zvláštního právního předpisu
14. odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce
15. osoby činné v poměru, který má obsah pracovního poměru, avšak pracovní poměr nevznikl, neboť nebyly splněny podmínky stanovené pracovněprávními předpisy pro jeho vznik

b) osoby samostatně výdělečně činné³

Okruh pojištěných osob je od 1.1.2009 podstatně změněn, jelikož novým zákonem došlo ke sjednocení právní úpravy pro zaměstnance, OSVČ i skupiny osob, jejichž účast byla upravena zvláštními předpisy, tj. příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní a informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a příslušníky Armády ČR. Další změnou je pojištění členů družstva, kteří vykonávají pro družstvo práci mimo pracovněprávní vztah, a ze stanov družstva vyplývá, že takovýto vztah je podmínkou členství. Pokud by takovýto vztah měli uzavřen, byli by pojištěni jako zaměstnanci v pracovním poměru. Členové družstva, kteří činnost v orgánech družstva vykonávají mimo pracovněprávní vztah za odměnu, jejíž výše je předem určena, jsou účastni jen důchodového pojištění. Z účasti na pojištění podle nové právní úpravy vypadli studenti a žáci, společníci a jednatelé společností s ručením omezeným a komanditisté komanditních společností, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro společnost práci, za kterou jsou touto společností odměňováni a členové družstva, kteří mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za niž jsou odměňováni, pokud jde o členy družstva, kde není pracovně právní vztah podmínkou členství.

Vyňati jsou podle §9 zákona č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění v roce 2009:

- zaměstnanci, kteří jsou v ČR činní pro zaměstnavatele, kteří požívají diplomatických výsad a imunit, pokud jsou účastni nemocenského pojištění v jiném státě
- zaměstnanci, kteří jsou v ČR činní pro mezinárodní organizaci, pokud jsou účastni pojištění prostřednictvím této organizace a písemně prohlásí, že chtějí být z tohoto důvodu vyňati z pojištění v ČR. Prohlášení podávají prostřednictvím mezinárodní organizace, pro niž vykonávají zaměstnání

³ Ženíšková Marta – Přib, Jan: Zákon o nemocenském pojištění od 1.1.2009 s komentářem a příklady, s. 19-20.

6.3 Podmínky účasti na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění jsou účastni zaměstnanci, pokud splňují následující podmínky:

1. Vykonávají činnost na území ČR v některém ze vztahů uvedených v okruhu pojištěných osob. Na účast nemá vliv přechodné vykonávání práce mimo území ČR, je-li místo výkonu práce trvale v ČR.
2. Vykonávají trvale práci v cizině pro zaměstnavatele se sídlem na území ČR, pokud nejsou povinně účastni důchodového pojištění podle předpisů států, ve kterém trvale vykonávají zaměstnání, a mají trvalý pobyt na území ČR nebo jiného členského státu EU. Od roku 2009 jsou nově pojištěni i tzv. smluvní zaměstnanci (zaměstnanci zaměstnavatele, jehož sídlo je na území státu, s nímž ČR neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení, je-li činný v ČR u smluvního zaměstnavatele), kteří v ČR vykonávají práci pro zaměstnavatele se sídlem v mimosmluvní cizině (sídlo není v EU ani ve státě, s nímž má ČR uzavřenu smlouvu o sociálním zabezpečení), pro smluvního zaměstnavatele se sídlem na území ČR. Pokud jsou tito zaměstnanci povinně účastni důchodového pojištění ve státě, kde má sídlo jejich zaměstnavatel, jsou účastni pojištění až po uplynutí 270 kalendářních dní trvání zaměstnání v ČR. Do tohoto období se započítávají všechny kalendářní dny výkonu práce v ČR za 2 roky zpět před dnem zahájení posledního zaměstnání v ČR.
3. Další podmínka se týká doby trvání zaměstnání. Do 31.12.2008 nezakládalo účast zaměstnání, které netrvalo déle než 7 dní, od 1.1.2009 se tato hranice posunuje na 14 dní. Pokud jde o opakované zaměstnání takového rozsahu v období do 6 měsíců, pak založí účast, pokud předchozí zaměstnání založilo účast, nebo nezaložilo účast, ale zaměstnanec dosáhl rozhodného příjmu.
4. Čtvrtá podmínka se týká výše příjmu, který zakládá účast na nemocenském pojištění. Do 31.12.2008 byla tato částka 400,- Kč, od 1.1.2009 se navyšuje na 2000,- Kč.

7. Systém dávek nemocenského pojištění a podmínky nároku na tyto dávky

Dávky poskytované z nemocenského pojištění jsou:

1. Dávky z důvodu nemoci

- nemocenské – poskytované při dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu a při karanténě
- podpora při ošetřování člena rodiny (od roku 2009 ošetřovné) – poskytuje se při ošetřování nemocného člena rodiny a ve stanovených případech i při péči o zdravé dítě do 10 let

2. Dávky z důvodu mateřství

- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství – poskytuje se těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu, které byly z důvodu těhotenství převedeny na jinou práci
- peněžitá pomoc v mateřství – poskytuje se po dobu pokročilého těhotenství a z důvodu mateřství, při splnění stanovených podmínek náleží peněžitá pomoc i mužům, pokud z důvodu péče o dítě ztrácejí příjem z výdělečné činnosti

7.1 Nemocenské

Podmínkou pro poskytnutí nemocenského je účast na nemocenském pojištění ve dni, od něhož je zaměstnanec uznán práce neschopným k výkonu dosavadního zaměstnání nebo mu byla nařízena karanténa. Nemocenské bude poskytnuto i v případě trvání ochranné lhůty v den uznání pracovní neschopnosti. Ochranná lhůta byla do roku 2008 42 dní, do roku 2009 se snižuje na 7 dní od ukončení zaměstnání. Pracovní neschopnost doloží zaměstnanec legitimací práce neschopného, kterou mu vystaví jeho ošetřující lékař.

Poskytnutí dávky je také podmíněno neexistencí započitatelného příjmu z činnosti, ze které je nemocenské poskytováno a nevyčerpáním podpůrní doby.

Nárok na nemocenské měl zaměstnanec v letech 2004 až 2007 a v období od 1.7.2008 do 31.12.2008 od prvního dne pracovní neschopnosti. Od 1.1.2008 do 30.6.2008 měl pojištěnec nárok na nemocenské, pouze pokud neschopnost trvala déle než 3 dny, od roku 2009 má pojištěnec nárok na nemocenské až od 15. dne pracovní neschopnosti. Náhrada mzdy v prvních 14 dnech poskytovaná od roku 2009 není dávka nemocenského pojištění.

Podle §24 zákona č. 54/1956 Sb. platného do roku 2008 zaměstnanec neměl nárok na nemocenské, pokud si přivodil pracovní neschopnost:

- v úmyslu vylákat nemocenské – záměrně se zranil
- zaviněnou účastí ve rvačce
- následkem opilosti nebo zneužitím omamných prostředků a psychotropních látek
- při spáchání úmyslného trestného činu, se sazbou trestu odnětí svobody přes 1 rok⁴

Při takovémto jednání byla dávka poskytována pouze jako dobrovolná a mohla být poskytována jen se souhlasem OSSZ.

Nárok na nemocenské podle nové právní úpravy nemá pojištěnec:

- a) který si úmyslně přivodil dočasnou pracovní neschopnost
- b) kterému v době pracovní neschopnosti vznikl nárok na výplatu starobního důchodu, pokud pojištěná činnost skončila přede dnem, od něhož mu vznikl nárok na výplatu starobního důchodu
- c) u něhož vznikla neschopnost nebo byla nařízena karanténa v době útěku z vazby nebo útěku z výkonu trestu odnětí svobody⁵

Nově je upravena výše dávek na 50% v případech:

- zaviněné účasti ve rvačce
- následku opilosti nebo zneužitím omamných prostředků nebo psychotropních látek
- spáchání úmyslného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku

7.2 Podpora při ošetřování člena rodiny (ošetřovné)

Poskytuje se zaměstnanci, který nemůže pracovat, protože musí:

1. ošetřovat nemocné dítě mladší než 10 let
2. pečovat o dítě mladší než 10 let z důvodů:
 - a) dětské výchovné zařízení, v jehož péči dítě jinak je, nebo škola, do které chodí, byly zavřeny z nařízení příslušných orgánů
 - b) dítě nemůže být pro nařízenou karanténu v péči dětského výchovného zařízení nebo docházet do školy
 - c) osoba, která jinak o dítě pečuje, onemocněla nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemůže o dítě pečovat

⁴ §24 zákona č. 54/1956 Sb.

⁵ §25 zákona č. 187/2006 Sb.

3. ošetřovat jiného nemocného člena rodiny, jestliže jeho zdravotní stav vyžaduje nezbytné ošetřování jinou osobou

Podmínkou pro poskytnutí dávky při ošetřování člena rodiny je, že dítě nebo nemocný člen domácnosti žije se zaměstnancem ve společné domácnosti. Tato podmínka se nevyžaduje, pokud jde o ošetřování dítěte mladšího 10 let rodičem (vyloučením této podmínky zákon pamatuje na rodiče, kteří spolu trvale nežijí nebo jsou rozvedeni).

Novinkou od roku 2009 není pouze změna názvu, ale také možnost se při čerpání této dávky jednou vystřídat, např. prvních 5 dní je doma s dítětem matka a další 4 dny otec.

Nově jsou od roku 2009 vyjmenovány osoby, které nemají nárok na ošetřovné:

- a) příslušníci
- b) zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti
- c) domácí zaměstnanci
- d) dobrovolní pracovníci pečovatelské služby
- e) odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce
- f) pojištěnci, kteří jsou žáky nebo studenty, ze zaměstnání, které spadá výlučně do období školních prázdnin
- g) zaměstnanci účastni pojištění z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu
- h) zahraniční zaměstnanci⁶

7.3 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Je dávkou poskytovanou z důvodu těhotenství a mateřství. Organizace je povinna těhotným ženám, které vykonávají práci, která je jim zakázána, nebo na základě posudku lékaře je shledáno, že ohrožuje jejich těhotenství, poskytnout náhradní zaměstnání. Pokud v důsledku změny zaměstnání dojde k poklesu mzdy, je ženě poskytnut vyrovnávací příspěvek, který dorovná výši mzdy na původní úroveň. Tento příspěvek se poskytuje i v mateřství, jestliže je zaměstnankyně do konce 9. měsíce po porodu převedena na jinou práci, protože práce, kterou vykonávala, je zakázána matkám do konce 9. měsíce po porodu nebo je na základě lékařského posudku shledáno, že tento druh práce ohrožuje její zdraví nebo mateřské poslání.

Od 1.1.2008 se příspěvek poskytuje také při převedení na jinou práci z důvodu kojení.

⁶ §35 odst. 5 zákona č. 187/2006 Sb.

Od roku 2009 nemají nárok na příspěvek zaměstnankyně:

- a) činné na základě dohody o pracovní činnosti
- b) odsouzené ve výkonu trestu a odnětí svobody zařazené do práce
- c) účastny pojištění z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu
- d) dobrovolné pracovnice pečovatelské služby
- e) žákyně nebo studentky, pokud zaměstnání spadá výlučně do období školních prázdnin nebo prázdnin
- f) zaměstnané zahraničním zaměstnancem⁷

7.4 Peněžitá pomoc v mateřství

Úkolem této dávky je zabezpečit ekonomicky činné ženy, které nemohou pracovat z důvodu péče o novorozené dítě. Zákon u nároku na peněžitou pomoc v mateřství stanoví pro zaměstnankyni tyto podmínky:

- musí být účastna nemocenského pojištění
- nastoupit mateřskou za trvání pojištění nebo v ochranné lhůtě
- musí být účastna nemocenského pojištění v posledních dvou letech alespoň 270 kalendářních dní
- těhotenství musí skončit porodem
- po dobu pobírání dávky nemá zaměstnankyně započitatelný příjem ze zaměstnání, ze kterého se dávka poskytuje

Podmínka účasti na pojištění alespoň 270 dní se nazývá čekací doba. Do této doby se zahrnovaly do roku 2008 všechny kalendářní dny, ve kterých byla zaměstnankyně v posledních 2 letech před porodem účastna nemocenského pojištění, aniž se zkoumalo, zda skutečně pracovala, měla neplacenou dovolenou nebo pobírala dávky nemocenského pojištění. Nově se nezapočítávají doby, kdy byla vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, pobírala dávky nemocenského pojištění nebo peněžitě pomoci v mateřství po zániku pojištění a doba studia se započítává pouze v případě úspěšného absolvování. Splnění čekací doby se zjišťovalo do roku 2008 zásadně ke dni skutečného porodu, od roku 2009 se zjišťuje ke dni skutečného nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Pokud zaměstnankyně nesplní podmínku čekací doby v posledních dvou letech, pak jí náleží pouze nemocenské a to 6 týdnů před porodem a 6 týdnů po porodu.

⁷ Ženíšková, Marta – Příb, Jan: Zákon o nemocenském pojištění od 1.1.2009 s komentářem a příklady, s. 99.

Nárok na dávku má také žena, jejíž zaměstnání již skončilo, ale je v ochranné lhůtě (6 měsíců do konce roku 2008 a 180 dní od roku 2009) a tato lhůta trvá ještě počátkem 6. týdne před očekávaným či skutečným dnem porodu.

Porodem se pro účely nároku na tuto dávku rozumí ukončení těhotenství takovým způsobem, kdy je do matriky narozených zapsáno narozené dítě. Pokud se dítě narodí mrtvé, má to vliv na dobu poskytování peněžité pomoci v mateřství.

V případě, že těhotenství skončí potratem, nárok na peněžitou pomoc v mateřství nevzniká a zaměstnankyně má nárok pouze na nemocenské.

Od 1.1.2008 nenáleží peněžitá pomoc v mateřství uchazečkám o zaměstnání, které jsou vedeny na úřadu práce.

Novinkou od roku 2009 je možnost čerpání peněžité pomoci v mateřství pro muže, kteří jsou otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, a to na základě dohody o péči o dítě. Tuto dohodu lze uzavřít s účinkem až od 7. týdne po porodu.

8. Problematika stanovení vyměřovacího základu pro výpočet dávek nemocenského pojištění

Denní vyměřovací základ pro stanovení výše dávek nemocenského pojištění se určí z vyměřovacího základu za rozhodné období vydělením počtem kalendářních dnů v rozhodném období. Do tohoto počtu dnů se nezahrnují dny omluvené absence v práci, za které nenáleží náhrada příjmů, včetně dnů, za které bylo poskytováno nemocenské, podpora při ošetřování člena rodiny a peněžitá pomoc v mateřství. Nezahrnují se také dny, za které náleží náhrada příjmu při výkonu služby v ozbrojených silách a civilní služby, a kalendářní dny po skončení zaměstnání.

Rozhodným obdobím je dvanáct kalendářních měsíců před měsícem, v němž vznikla pracovní neschopnost.

Pokud od vstupu zaměstnance do zaměstnání neuplynulo ještě 12 měsíců a vznikne pracovní neschopnost, je rozhodným obdobím období od vstupu do zaměstnání do konce kalendářního měsíce, který předchází měsíci, v němž vznikla pracovní neschopnost.

V případě, že zaměstnanec onemocní v měsíci, kdy nastoupil do zaměstnání, je rozhodným obdobím doba od vstupu do zaměstnání do konce kalendářního měsíce.

Pokud zaměstnanec nemá v rozhodném období žádný kalendářní den, jímž by se dal vydělit vyměřovací základ, prodlužovalo se do roku 2008 rozhodné období vždy o 3 měsíce zpět tak, aby v prodlouženém období byl započitatelný příjem a alespoň jeden den, jímž se dělí vyměřovací základ. Nově se v tomto případě od roku 2009 prodlužuje období zpětně na první kalendářní rok, v němž je započitatelný příjem a současně alespoň 30 kalendářních dnů, jimiž lze dělit vyměřovací základ. Tato situace se vyskytuje zejména při opakovaných porodech, kdy zaměstnankyně zůstává s prvním dítětem doma a nastupuje opět na mateřskou dovolenou, protože očekává narození dalšího dítěte.

Jestliže se nenalezne žádný započitatelný příjem nebo kalendářní den, stanoví se vyměřovací základ ze započitatelného příjmu, kterého by zaměstnanec pravděpodobně dosáhl za kalendářní den v měsíci, v němž vznikla pracovní neschopnost.

Příklady:

Rozhodné období 12 kalendářích měsíců

Zaměstnanec je zaměstnán u společnosti již dlouho dobu. Onemocní dne 13.4.2004. Rozhodné období bude od 1.4.2003 do 31.3.2004.

Rozhodné období kratší než 12 měsíců

Zaměstnanec nastoupil do zaměstnání 15.12.2003 a onemocněl dne 13.2.2004. Rozhodné období bude od 15.12.2003 do 31.1.2004.

Rozhodné období 1 měsíc

Zaměstnanec nastoupil do zaměstnání 1.4.2004 a byl nemocen od 5.4.2004 do 10.4.2004. Rozhodné období bude od 1.4.2004 do 30.4.2004.

Prodloužené rozhodné období

Zaměstnankyně nastupuje na mateřskou dovolenou z důvodu narození dalšího dítěte dne 15.4.2004. V rozhodném období od 1.4.2003 do 31.3.2004 nemá žádný započitatelný příjem a ani den, jímž by se mohl dělit.

Do roku 2008 se rozhodné období prodlužovalo o další 3 měsíce, což se stále opakovalo až do 1.7.2002, kde nalezneme započitatelný příjem i dny, kterými se dá dělit, jelikož na předchozí mateřskou dovolenou nastupovala 20.7.2002.

Rozhodné období bude od 1.7.2002 do 31.3.2004.

Od roku 2009 se rozhodné období prodlužuje na předchozí kalendářní rok 2003, kde nenalezneme žádný příjem, a tak prodloužíme období opět o jeden rok na rok 2002, kde nalezneme hledané příjmy i kalendářní dny.

9. Maximální vyměřovací základ pro odvod pojistného na sociální a zdravotní pojištění

Tato novinka byla poprvé zavedena v roce 2008 a stanovuje se jako 48násobek průměrné mzdy. Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje, je kalendářní rok. Pokud je zaměstnanec zaměstnán pouze u jednoho zaměstnavatele a jeho příjem přesáhne za kalendářní rok maximální vyměřovací základ, pak se z takového příjmu neodvádí pojistné. Pracuje-li zaměstnanec pro jednoho zaměstnavatele ve více pracovních poměrech, příjmy z těchto poměrů se sčítají. V případě, že je zaměstnanec zaměstnán u více zaměstnavatelů, musí být pojistné odvedeno, i pokud součet příjmů přesahuje maximální vyměřovací základ a přeplatek na pojistném je zaměstnanci vrácen na základě žádosti u OSSZ a příslušné zdravotní pojišťovny.

Maximální vyměřovací základy byly stanoveny na částky:

Rok 2008 – 1 034 880,- Kč

Rok 2009 – 1 130 640,- Kč

10. Výpočet dávek nemocenského pojištění

Při výpočtu dávek nemocenského pojištění se vychází z denního vyměřovacího základu, který se dále upravuje pomocí redukčních hranic a takto upravená částka se zaokrouhlí na celé koruny nahoru.

10.1 Dávky od 1.1.2004 do 31.12.2005

Redukční hranice stanoveny na 480,- a 690,- Kč

Za dobu prvních 14 kalendářních dnů pracovní neschopnosti se z částky do 480,- Kč počítá 90%, z částky od 480,- Kč do 690,- Kč se počítá 60% a k částce nad 690,- Kč se nepřihlíží. Od patnáctého kalendářního dne pracovní neschopnosti se částka do 480,- Kč počítá v plné výši.

DVZ – denní vyměřovací základ upravený podle redukčních hranic

DVZ90 – denní vyměřovací základ s krácením 90% pro prvních 14 dnů prac. neschopnosti

Nemocenské dávky

- první tři dny nemoci	25% z DVZ90
- 4. – 14. den	69% z DVZ90
- od 15. dne	69% z DVZ

Ošetřování člena rodiny

- 1. – 14. den	69% z DVZ90
- od 15. dne	69% z DVZ

Peněžitá pomoc v mateřství

- od počátku	69% z DVZ

10.2 Dávky od 1.1.2006 do 31.12.2006

Redukční hranice stanoveny na 510,- a 730,- Kč

Za dobu prvních 14 kalendářních dnů pracovní neschopnosti se z částky do 510,- Kč počítá 90%, z částky od 510,- Kč do 730,- Kč se počítá 60% a k částce nad 730,- Kč se nepřihlíží. Od patnáctého kalendářního dne pracovní neschopnosti se částka do 510,- Kč počítá v plné výši.

DVZ – denní vyměřovací základ upravený podle redukčních hranic

DVZ90 – denní vyměřovací základ s krácením 90% pro prvních 14 dnů prac. neschopnosti

Nemocenské dávky

- první tři dny nemoci	25% z DVZ90
- 4. – 14. den	69% z DVZ90
- od 15. dne	69% z DVZ

Ošetřování člena rodiny

- 1. – 14. den	69% z DVZ90
- od 15. dne	69% z DVZ

Peněžitá pomoc v mateřství

- od počátku	69% z DVZ

10.3 Dávky od 1.1.2007 do 31.12.2007

Redukční hranice stanoveny na 550,- a 790,- Kč

Za dobu prvních 14 kalendářních dnů pracovní neschopnosti se z částky do 550,- Kč počítá 90%, z částky od 550,- Kč do 790,- Kč se počítá 60% a k částce nad 790,- Kč se nepřihlíží. Od patnáctého kalendářního dne pracovní neschopnosti se částka do 550,- Kč počítá v plné výši.

DVZ – denní vyměřovací základ upravený podle redukčních hranic

DVZ90 – denní vyměřovací základ s krácením 90% pro prvních 14 dnů prac. neschopnosti

Nemocenské dávky

- první tři dny nemoci	25% z DVZ90
- 4. – 14. den	69% z DVZ90
- od 15. dne	69% z DVZ

Ošetřování člena rodiny

- 1. – 14. den	69% z DVZ90
- od 15. dne	69% z DVZ

Peněžitá pomoc v mateřství

- od počátku	69% z DVZ

10.4 Dávky od 1.1.2008 do 31.12.2008

Redukční hranice stanoveny na 550,- a 790,- Kč

Z částky do 550 Kč se počítá 90%, z částky od 550,- do 790,- se počítá 60% a k částce nad 790,- Kč se nepřihlíží.

DVZ – denní vyměřovací základ upravený podle redukčních hranic

DVZ MAT – denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (z částky do 550,- se počítá 100%, z částky od 550,- do 790,- se počítá 60%, k částce nad 790,- se nepřihlíží)

Nemocenské dávky

- první tři dny nemoci	od 1.1.2008 do 30.6.2008 se nemocenské nevyplácelo
od 1.7.2008 do 31.8.2008 bylo nemocenské 60% DVZ
od 1.9.2008 do 31.12.2008 bylo nemocenské 25% DVZ
- 4. – 30. den	60% z DVZ
- 31. – 60. den	66% z DVZ
- od 61. dne	72% z DVZ

Ošetřování člena rodiny

- od počátku	60% z DVZ

Peněžitá pomoc v mateřství

- od počátku	69% z DVZ MAT

10.5 Dávky od 1.1.2009

V prvních 14 kalendářních dnech pracovní neschopnosti se neposkytují dávky nemocenského pojištění, ale náhrada mzdy, která je placena zaměstnavatelem a poskytuje se pouze za pracovní dny, a to od 4. pracovního dne. Tato náhrada mzdy se vypočítává z průměrné mzdy na hodinu za poslední kalendářní čtvrtletí (stejně jako při náhradě mzdy za dovolenou). Tato hodinová mzda se upraví pomocí redukčních hranic, které dostaneme upravením redukčních hranic pro dávky nemocenského pojištění koeficientem 0,175.

1. redukční hranice $786 \cdot 0,175 = 137,55$

2. redukční hranice $1178 \cdot 0,175 = 206,15$

3. redukční hranice $2356 \cdot 0,175 = 412,30$

Z průměrné hodinové mzdy se do první hranice započítává 90%, do druhé 60%, do třetí 30% a nad třetí se nepřihlíží. Náhrada mzdy je poté stanovena od 4. pracovního dne ve výši 60% redukovaného průměrného hodinového výdělku a násobí se počtem zameškaných pracovních hodin.

U dávek jsou nově stanoveny tři redukční hranice, a to ve výši 786,-, 1178,- a 2356,- Kč.

Z částky do 786,- Kč se počítá 90%, z částky od 786,- Kč do 1178,- Kč se počítá 60%, z částky od 1178,- Kč do 2356,- Kč se počítá 30% a k částce nad 2356,- Kč se nepřihlíží.

DVZ – denní vyměřovací základ upravený podle redukčních hranic

DVZ MAT – denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (z částky do 786,- Kč se počítá 100%, z částky od 786,- Kč do 1178,- Kč se počítá 60%, z částky od 1178,- Kč do 2356,- Kč se počítá 30% a k částce nad 2356,- Kč se nepřihlíží)

Nemocenské dávky

- prvních 14 dní nemoci	nemocenské se nevyplácí
- 15. – 30. den	60% z DVZ
- 31. – 60. den	66% z DVZ
- od 61. dne	72% z DVZ

Ošetřování člena rodiny

- od počátku	60% z DVZ

Peněžitá pomoc v mateřství

- od počátku	70% z DVZ MAT

11. Doba poskytování dávek nemocenského pojištění

11.1 Nemocenské

Poskytuje se za kalendářní dny. V letech 2004 až 2007 se tato dávka poskytovala od prvního kalendářního dne pracovní neschopnosti. Ke změně dochází od 1.1.2008, kdy se nemocenské začalo poskytovat až od 4. kalendářního dne pracovní neschopnosti. Tato změna byla však napadnuta u Ústavního soudu, který ji od 1.7.2008 zrušil a stanovil nemocenské za první tři dny ve výši 60% denního vyměřovacího základu, následně od 1.9.2008 bylo stanoveno nemocenské ve výši 25% DVZ. Od 1.1.2009 se nemocenské poskytuje od 15. dne trvání pracovní neschopnosti. Doba poskytování nemocenského je ohraničena podpůrnou dobou (maximální doba, po kterou je možno poskytovat dávku), která byla do roku 2008 jeden rok od začátku pracovní neschopnosti. Při nové pracovní neschopnosti se do podpůrné doby započítávaly předešlé pracovní neschopnosti, které spadají do doby jednoho roku před vznikem nové pracovní neschopnosti. Tyto doby se nezapočítávaly, pokud zaměstnání mezi pracovními neschopnostmi trvalo alespoň 6 měsíců nebo pokud nová pracovní neschopnost byla způsobena pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Od roku 2009 se podpůrná doba počítá od 15. dne trvání pracovní neschopnosti a může dosáhnout maximálně 380 kalendářních dnů od vzniku pracovní neschopnosti. Při nové pracovní neschopnosti se do podpůrné doby započítávají také předešlé pracovní neschopnosti, pokud spadají do 380 dnů před vznikem pracovní neschopnosti a to i v případě, že za ně nebyly poskytovány dávky nemocenského pojištění, a to i v tehdy, kdy se jednalo o pracovní neschopnost vzniklou v důsledku pracovního úrazu nebo choroby z povolání. Tyto doby se nezapočítávají, pokud uplynulo mezi jednotlivými pracovními neschopnostmi více než 190 kalendářních dnů.

Po uplynutí podpůrné doby mohlo být do roku 2008 nemocenské poskytováno pouze za souhlasu OSSZ, a to až po dobu jednoho roku, nově od roku 2009 lze tyto dávky poskytovat po dobu 350 dnů od uplynutí podpůrné doby.

Podpůrná doba u poživatelů starobního nebo plného invalidního důchodu se v průběhu let měnily následovně:

Rok 2004

- 84 dní v roce, a to i v případě více pracovních neschopností v roce, omezení neplatilo pro vznik neschopností z důvodu nemoci z povolání a pracovního úrazu

Rok 2008

- 84 dní v roce, v případě více pracovních neschopností 81 dní v roce, doba poskytování nemocenského je také omezena pouze na dobu trvání pracovního poměru a tato omezení neplatí, pokud se jednalo o nemoc z povolání nebo pracovní úraz

Rok 2009

- 70 dní v roce, a to i v případě více pracovních neschopností v roce (za prvních 14 dní náleží náhrada mzdy od zaměstnavatele), nejdéle však do doby skončení pracovního poměru

11.2 Podpora při ošetřování člena rodiny (ošetřovné)

Poskytuje se nejvýše po dobu prvních devíti kalendářních dnů, pokud potřeba ošetřování v nich trvá. Zaměstnanci, který má v trvalé péči alespoň jedno dítě ve věku do skončení povinné školní docházky a je jinak osamělý, se podpora poskytuje nejvýše po dobu prvních 16 kalendářních dnů. Od roku 2008 je omezena doba poskytování pro poživatele starobního nebo plného invalidního důchodu dnem, jímž končí zaměstnání.

11.3 Peněžitá pomoc v mateřství

Poskytuje se po dobu 28 týdnů u pojištěnky, která dítě porodila, a 37 týdnů v případě narození dvou a více dětí s podmínkou, že po uplynutí 28 týdnů pečuje alespoň o dvě z narozených dětí.

Zvláštním případem bylo poskytování peněžité pomoci v mateřství zaměstnankyním, které byly neprovdané, ovdovělé, rozvedené nebo z jiných vážných důvodů osamělé a nežily s druhem. V těchto případech se do 31.12.2007 poskytovala dávka také po dobu 37 týdnů, což bylo od 1.1.2008 zrušeno a náleží jim pouze základní výměra ve výši 28 týdnů.

Pojištěnec, který převzal do péče dítě na základě rozhodnutí příslušných orgánů, pečuje o dítě, jehož matka zemřela, o dítě pečuje a je jeho otcem, v případech, kdy se matka nemůže nebo nesmí o dítě starat anebo pokud s matkou dítěte uzavřel písemnou dohodu, že o dítě bude pečovat, náleží peněžitá pomoc v mateřství po dobu 22 týdnů a 31 týdnů, pokud pečuje o dvě a více dětí.

11.4 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Poskytuje se za kalendářní dny, kdy trvalo převedení zaměstnankyně na jinou práci z důvodu těhotenství a mateřství. Nově od roku 2009 se tento příspěvek vyplácí také v případě, že k převedení na jinou práci došlo z důvodu kojení. V těhotenství se poskytuje nejdéle do nástupu na mateřskou dovolenou a po ukončení mateřské dovolené nejdéle do konce devátého měsíce po porodu.

12. Aplikace změn na konkrétních příkladech

12.1 Změny v okruhu pojištěných osob

Členové družstva

Člen družstva je členem představenstva, jde o družstvo, kde podmínkou členství není pracovní vztah k družstvu. Výše odměny je 7000,- Kč.

Do roku 2008 byl účasten nemocenského pojištění, od roku 2009 není účasten nemocenského pojištění, protože nadále jsou pojištěni pouze členové družstva, kde podmínkou členství je jejich pracovní vztah k družstvu, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou odměňováni.

Společníci a jednatelé s.r.o. a komanditisté komanditních společností

Jednatel společnosti je za svou funkci odměňován částkou 8000,- Kč měsíčně.

Do roku 2008 byl účasten nemocenského pojištění, ale od roku 2009 vypadli jednatelé společnosti z okruhu pojištěných osob, a proto nejsou nadále nemocensky pojištěni.

12.2 Změny v podmínkách účasti na NP

Změna v délce trvání a výši částky, které jsou nutné k účasti na NP

Zaměstnanec uzavřel se zaměstnavatelem dohodu o pracovní činnosti od 1.8. do 10.8. skutečně vyplacená odměna činila 1400,- Kč.

V roce 2008 bude účasten NP, protože zaměstnání trvalo déle než 7 kalendářních dnů a příjem přesáhl hranici 400,- Kč. V roce 2009 nebude účasten NP, protože zaměstnání netrvalo ani čtrnáct dní a odměna nedosáhla hranice 2000,- Kč. Podle kritérií nastavených v roce 2009 se jedná o krátkodobé zaměstnání (trvalo méně než 15 dní) a zaměstnání malého rozsahu (příjem nedosáhl ani 2000,- Kč)

Účast smluvních zaměstnanců na NP

Společnost se sídlem v USA založila dceřinou společnost se sídlem v ČR. V USA zaměstnává trvale zaměstnance, kterého na 2 roky vyšle do ČR, aby v její společnosti pracoval od 1.1.2008 do 31.12.2009. Mzdové náklady za práci hradí dceřiná společnost mateřské firmě.

Dceřiná společnost v ČR je smluvním zaměstnavatelem, protože USA nemají s ČR uzavřenu smlouvu o sociálním zabezpečení a nejsou členem EU. Zaměstnanec je smluvním zaměstnancem dceřiné společnosti, se kterou nemá uzavřen pracovní vztah.

V roce 2008 není účasten NP v ČR. Od 1.1.2009 musí doložit potvrzení od pojišťovny v USA o svém nemocenském pojištění, jinak je od 1.1.2009 povinně pojištěn v ČR. Pokud takovéto potvrzení doloží, bude účasten nemocenského pojištění až po uplynutí 270 kalendářních dnů.

12.3 Stanovení maximálního vyměřovacího základu

Zaměstnanec s měsíčním příjmem 100000,- Kč hrubého.

Rok 2008 – maximální vyměřovací základ stanoven na 1034880,- Kč.

V měsících leden až říjen 2008 se sociální a zdravotní pojištění odvede z celé částky hrubé mzdy. Zlom nastává v listopadu, kdy příjem za 11 měsíců přesáhne hranici maximálního vyměřovacího základu, a proto se pojistné odvede pouze z částky 34880,- Kč. V prosinci se pojistné již neodvádí.

Rok 2009 – maximální vyměřovací základ stanoven na 1130640,- Kč

V měsících leden až listopad se pojistné odvede v plné výši. Vzhledem k posunu hraniční částky dochází ke změně až v prosinci, kdy se pojistné vypočítává z částky 30640,- Kč.

12.4 Změna ve výši nemocenského

Pro srovnání výše poskytovaných dávek jsem se rozhodl uvést příklad zaměstnance s denním vyměřovacím základem 790,- Kč a dobou trvání pracovní neschopnosti v délce 3, 14, 30, 60 a 90 dní. Ve srovnání jsem vynechal rok 2004, jelikož výše dávek byla stejná jako v roce 2005. V roce 2009 jsem zahrnul do nemocenské v prvních 14 dnech náhradu mzdy poskytovanou zaměstnavatelem, protože jde o příjem zaměstnance, který nahrazuje nemocenskou. Pro výpočet náhrady jsem počítal s počátkem pracovní neschopnosti v pondělí, a tudíž dávku za 7 pracovních dní (do středy se neposkytuje, náhrada náleží za čtvrtek, pátek a pět pracovních dní v dalším týdnu).

Stanovení průměru pro náhrady mzdy:

$$790 \text{ Kč} \times 365/2088 = 138,10 \text{ Kč}$$

790 Kč – denní vyměřovací základ

365 – počet dní v roce 2009

2088 – počet pracovních hodin včetně placených svátků

138,10 – průměr na 1 hodinu zaokrouhlený na 2 desetinná místa

Náhrada na jednu hodinu upravená dle redukčních hranic:

$$137,55 \times 0,9 + (138,1 - 137,55) \times 0,6 = 124,13 \text{ Kč}$$

Stanovení redukovaného denního vyměřovacího základu v jednotlivých letech

Rok	Výpočet	Výše RDVZ za prvních 14 dní	Výpočet	Výše RDVZ od 15. dne
2004 a 2005	$480 \times 0,9 + 210 \times 0,6$	558 Kč	$480 + 210 \times 0,6$	606 Kč
2006	$510 \times 0,9 + 220 \times 0,6$	591 Kč	$510 + 220 \times 0,6$	642 Kč
2007	$550 \times 0,9 + 240 \times 0,6$	639 Kč	$550 + 240 \times 0,6$	694 Kč
2008	$550 \times 0,9 + 240 \times 0,6$	639 Kč	$550 \times 0,9 + 240 \times 0,6$	639 Kč
2009			$786 \times 0,9 + 4 \times 0,6$	710 Kč

Pracovní neschopnost 3 dny

Tabulka 1:

Výše nemocenského za první 3 dny pracovní neschopnosti v letech 2005 až 2009

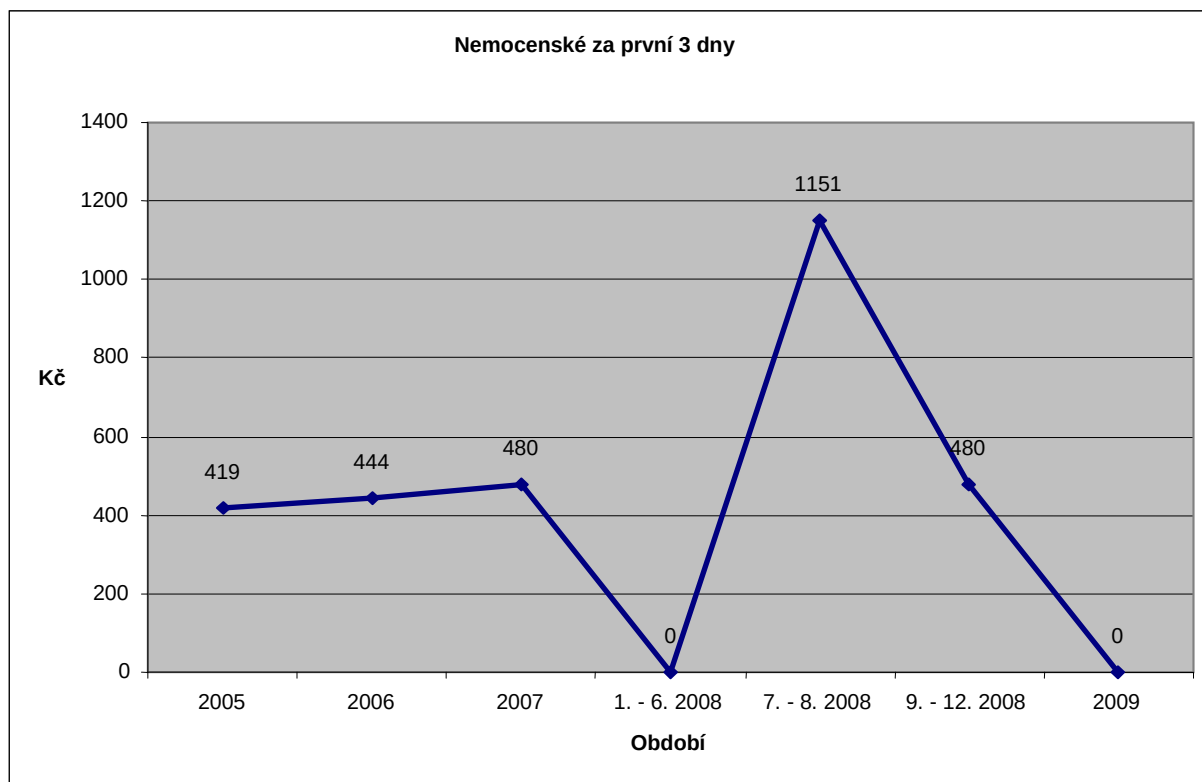
Doba pracovní neschopnosti	období						
	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
3 dny	419	444	480	0	1151	480	0

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
Změna v %	0	6	15	-100	175	15	-100

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 1:

Zdroj: vlastní tvorba

V prvních třech dnech pracovní neschopnosti jsou z grafu zcela patrné změny od 1.1.2008 a od 1.1.2009, kdy žádné dávky neposkytují. Dalším extrémem v takto krátkém období jsou měsíce červenec a srpen 2008 z důvodu poskytování dávek v prvních třech dnech ve výši 60% redukovaného denního vyměřovacího základu.

Pracovní neschopnost 14 dní

Tabulka 2:

Výše nemocenského za čtrnáct dní pracovní neschopnosti v letech 2005 až 2009

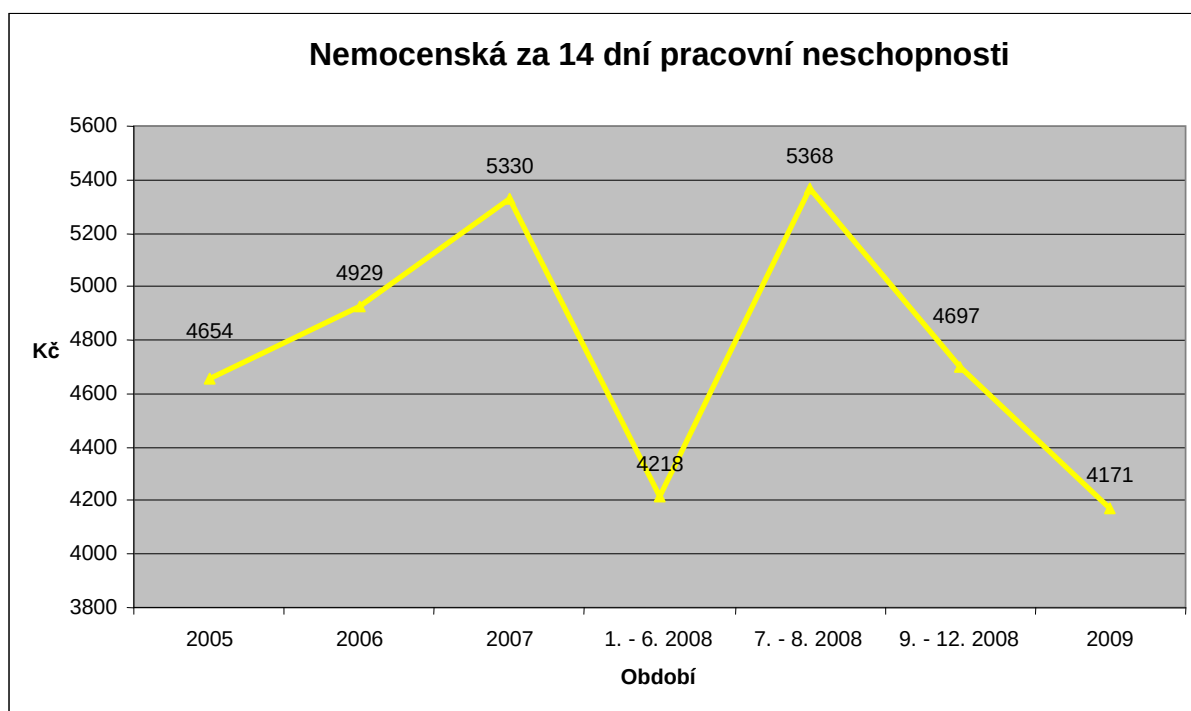
Doba pracovní neschopnosti	Období						
	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
3 dny	418,5	443,25	479,25	0	1150,2	479,25	0
4. - 14. den	4235,22	4485,69	4850,01	4217,40	4217,40	4217,40	4170,77
celkem	4654	4929	5330	4218	5368	4697	4171

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
Změna v %	0	6	15	-9	15	1	-10

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 2:

Zdroj: vlastní tvorba

Při pracovní neschopnosti v délce trvání 14 dní dochází opět k výrazným propadům k 1.1.2008 a 1.1.2009. Na výši dávky zanechávají ještě stopy první 3 neplacené dny. V roce 2009 je tento pokles způsoben také hrazením náhrady mzdy pouze za pracovní dny.

Pracovní neschopnost 30 dní

Tabulka 3:

Výše nemocenského za 30 dní pracovní neschopnosti v letech 2005 až 2009

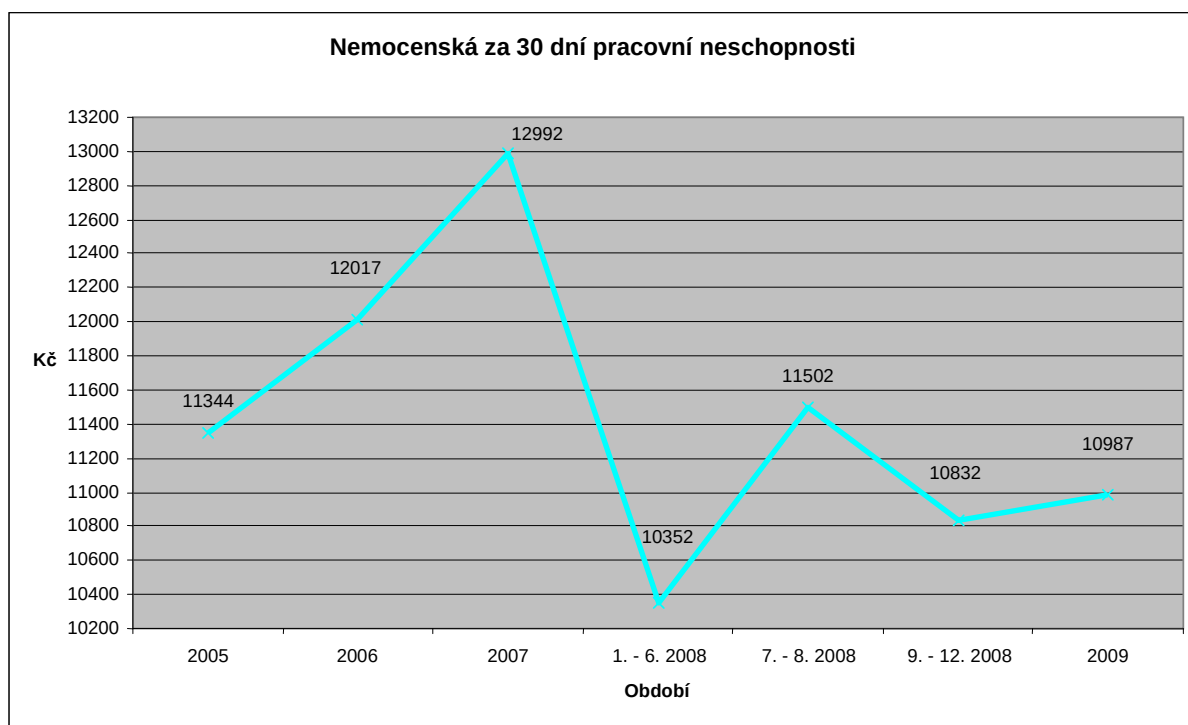
Doba pracovní neschopnosti	Období						
	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
3 dny	418,5	443,25	479,25	0	1150,2	479,25	0
4. - 14. den	4235,22	4485,69	4850,01	4217,40	4217,40	4217,40	4170,77
15. - 30. den	6690,24	7087,68	7661,76	6134,40	6134,40	6134,40	6816,00
celkem	11344	12017	12992	10352	11502	10832	10987

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
Změna v %	0	6	15	-9	1	-5	-3

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 3:

Zdroj: vlastní tvorba

Třicetidenní pracovní neschopnost je od roku 2008 poznamenána poklesem dávek v porovnání s předešlými roky. Extrémní výkyv v 7. a 8. měsíci roku 2008, který je hodně znatelný na předešlých kratších dobách pracovní neschopnosti, již pomalu opadá a v procentním srovnání je nemocenská v těchto měsících již na úrovni roku 2004 a 2005.

Pracovní neschopnost 60 dní

Tabulka 4:

Výše nemocenského za 60 dní pracovní neschopnosti v letech 2005 až 2009

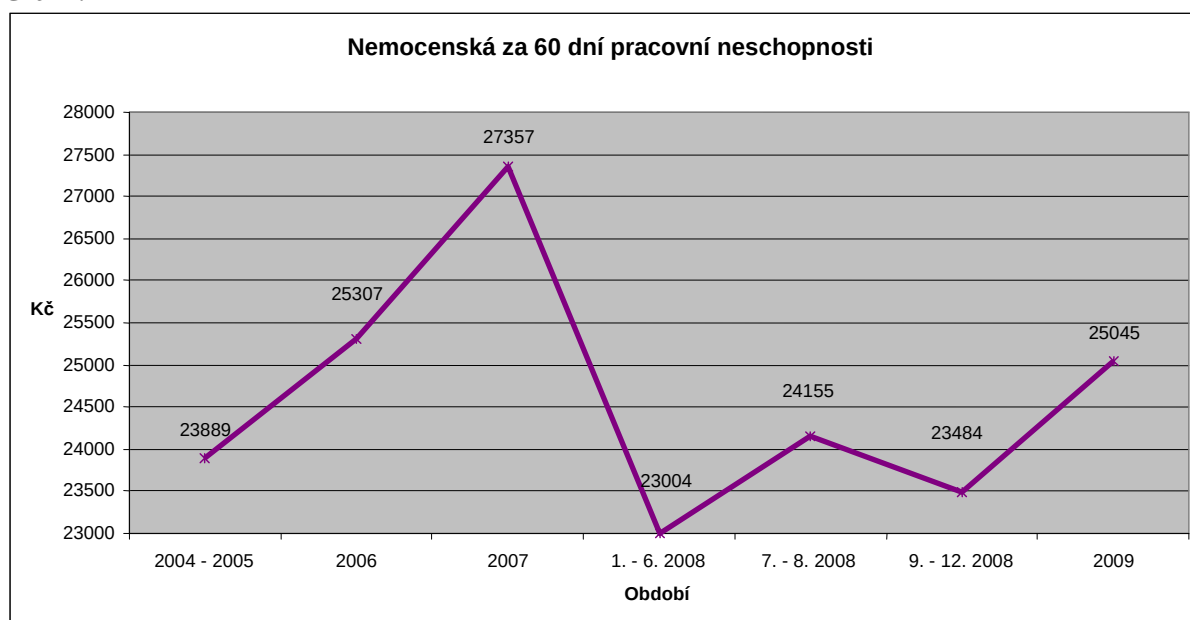
Doba pracovní neschopnosti	Období						
	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
3 dny	418,5	443,25	479,25	0	1150,2	479,25	0,00
4. - 14. den	4235,22	4485,69	4850,01	4217,40	4217,40	4217,40	4170,77
15. - 30. den	6690,24	7087,68	7661,76	6134,40	6134,40	6134,40	6816,00
31. - 60. den	12544,20	13289,40	14365,80	12652,20	12652,20	12652,20	14058,00
celkem	23889	25307	27357	23004	24155	23484	25045

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
Změna v %	0	6	15	-4	1	-2	5

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 4:

Zdroj: vlastní tvorba

Při této dlouhodobější pracovní neschopnosti výše dávek již nezaznamenává tak strmý propad jako v předešlých případech a v roce 2009 již překonává úroveň z roku 2005 a dotahuje se na hodnotu dávky v roce 2006.

Pracovní neschopnost 90 dní

Tabulka 5:

Výše nemocenského za 90 dní pracovní neschopnosti v letech 2005 až 2009

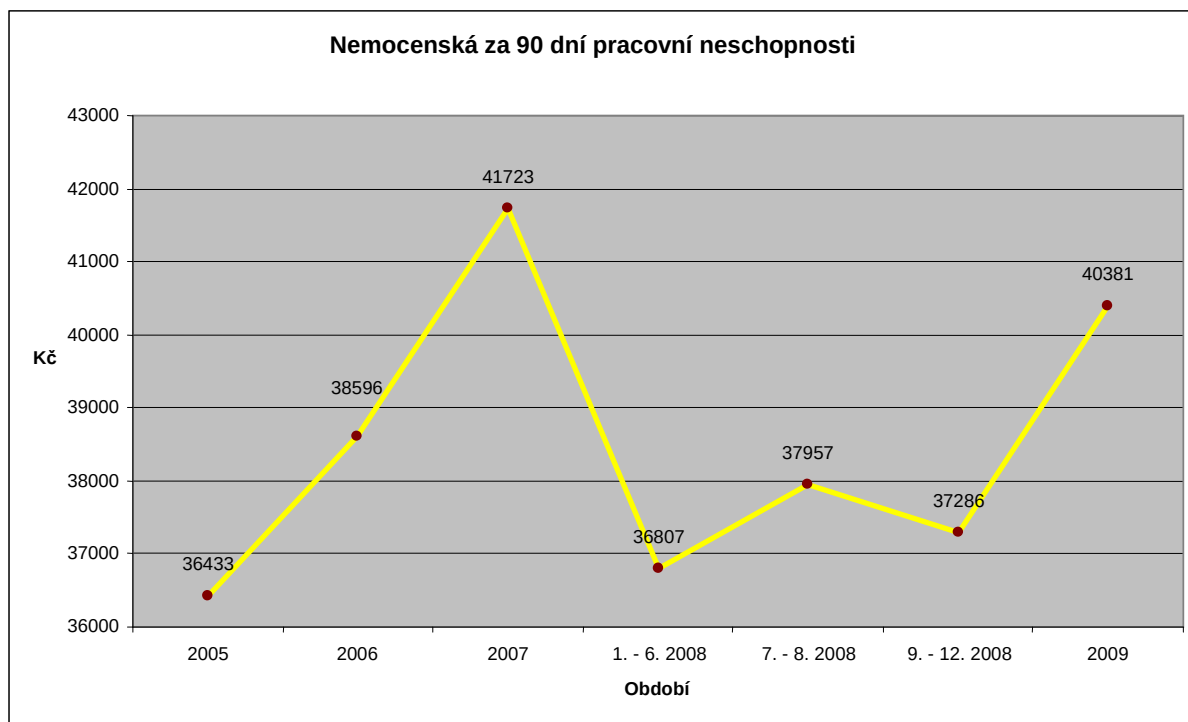
Doba pracovní neschopnosti	Období						
	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
3 dny	418,5	443,25	479,25	0	1150,2	479,25	0
4. - 14. den	4235,22	4485,69	4850,01	4217,40	4217,40	4217,40	4170,77
15. - 30. den	6690,24	7087,68	7661,76	6134,40	6134,40	6134,40	6816,00
31. - 60. den	12544,20	13289,40	14365,80	12652,20	12652,20	12652,20	14058,00
61. - 90. den	12544,20	13289,40	14365,80	13802,40	13802,40	13802,40	15336,00
celkem	36433	38596	41723	36807	37957	37286	40381

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
Změna v %	0	6	15	1	4	2	11

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 5:

Zdroj: vlastní tvorba

Při takto dlouhé pracovní neschopnosti se výše dávek již ani v roce 2008 nedostane pod úroveň roku 2004 a od roku 2009 je zde již patrný nárůst a pozvolné dotahování na výši dávek v roce 2007.

Pracovní neschopnost 365 dní

Tabulka 6:

Výše nemocenského za 365 dní pracovní neschopnosti v letech 2005 až 2009

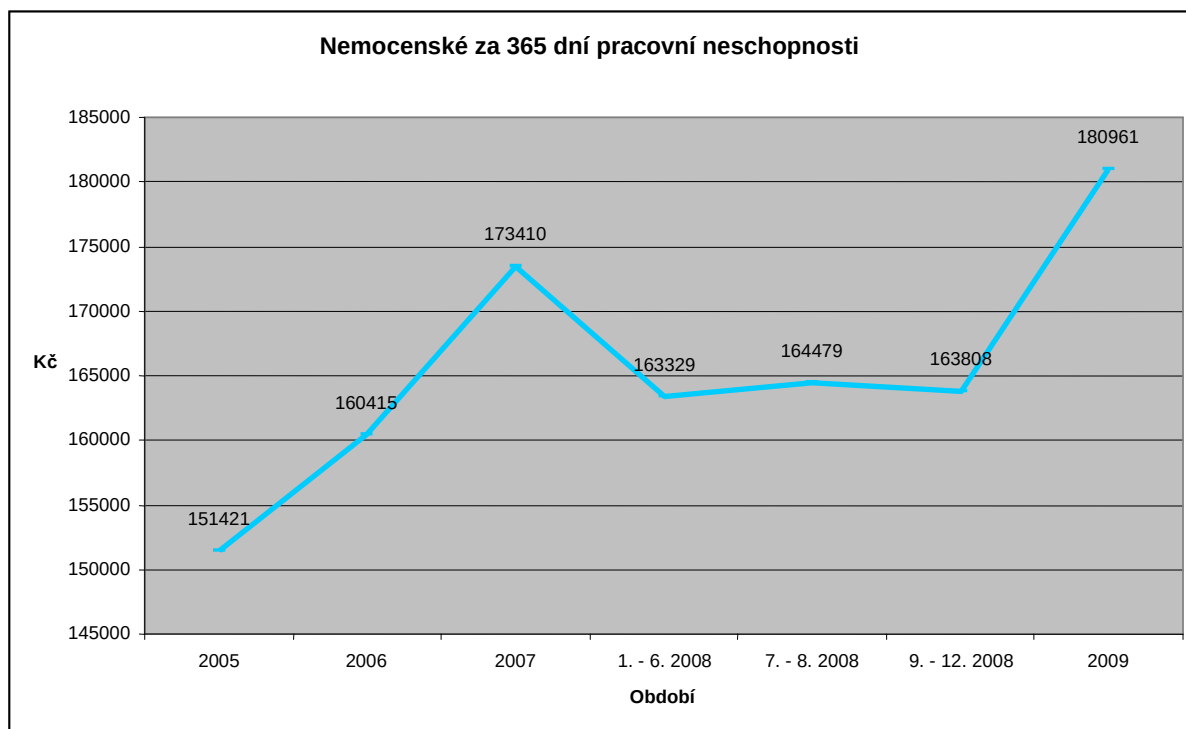
Doba pracovní neschopnosti	Období						
	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
3 dny	418,5	443,25	479,25	0	1150,2	479,25	0
4. - 14. den	4235,22	4485,69	4850,01	4217,40	4217,40	4217,40	4170,77
15. - 30. den	6690,24	7087,68	7661,76	6134,40	6134,40	6134,40	6816,00
31. - 60. den	12544,20	13289,40	14365,80	12652,20	12652,20	12652,20	14058,00
61. - 90. den	12544,20	13289,40	14365,80	13802,40	13802,40	13802,40	15336,00
91. - 365. den	114988,50	121819,50	131686,50	126522,00	126522,00	126522,00	140580,00
celkem	151421	160415	173410	163329	164479	163808	180961

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	1. - 6. 2008	7. - 8. 2008	9. - 12. 2008	2009
Změna v %	0	6	15	8	9	8	20

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 6:

Zdroj: vlastní tvorba

Na roční době trvání pracovní neschopnosti je již zřetelný posun nahoru ve výši dávky v roce 2009 a překonání všech zkoumaných roků.

12.5 Změny ve výši peněžitě pomoci v mateřství

Výši dávek porovnáme na nejčastější době čerpání, a to 28 týdnech (196 dní). Denní vyměřovací základ zaměstnankyně si zvolíme opět ve výši 790,- Kč.

Stanovení redukováného denního vyměřovacího základu v jednotlivých letech

Rok	Výpočet	Výše RDVZ
2004 a 2005	$480+210*0,6$	606 Kč
2006	$510+220*0,6$	642 Kč
2007	$550+240*0,6$	694 Kč
2008	$550+240*0,6$	694 Kč
2009	$786+4*0,6$	789 Kč

Tabulka 7:

Výše peněžitě pomoci v mateřství v letech 2004 až 2009

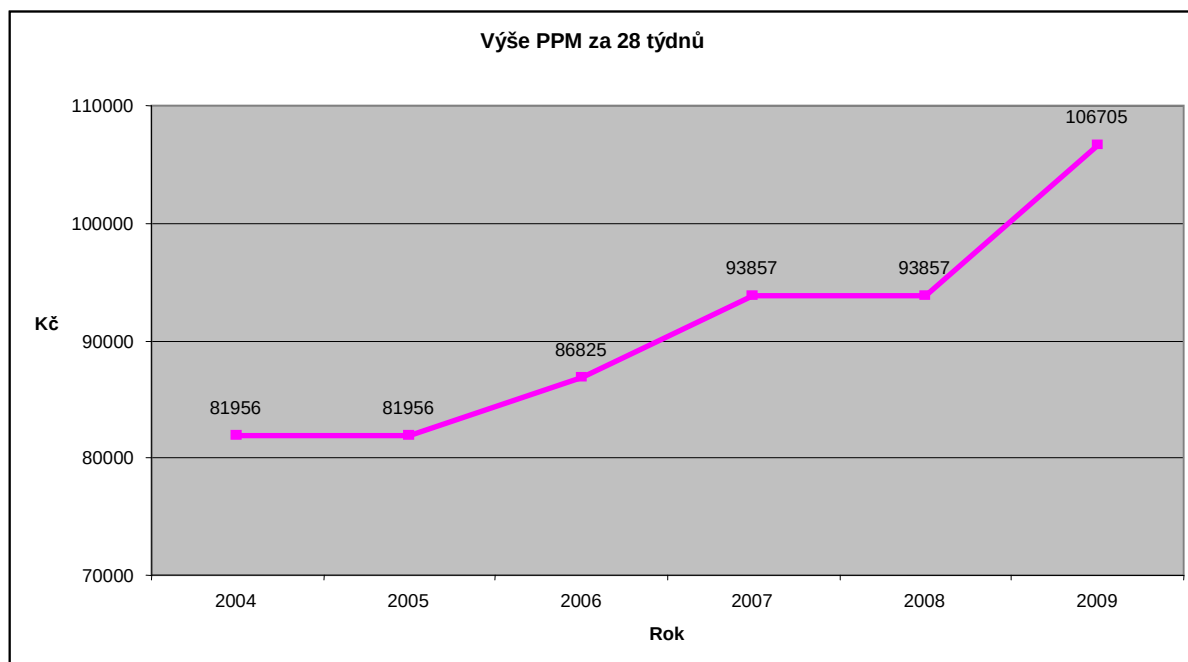
	období					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
PPM	81956	81956	86825	93857	93857	106705

Procentní změna ve výši dávek mezi jednotlivými roky

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
změna mezi roky v %	0	0	5,9	8,1	0	13,7

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 7:

Zdroj: vlastní tvorba

Výše PPM se mění pravidelně s růstem redukčních hranic. V roce 2009 se kromě zvýšení hranic zvedla i procentní sazba pro výpočet z 69 na 70% redukováného DVZ.

12.6 Změny ve výši ošetrovného (ošetřování člena rodiny)

Výše dávky je porovnávána na 9 kalendářních dnech a denní vyměřovací základ je 790,- Kč.

Stanovení redukovaného denního vyměřovacího základu v jednotlivých letech

Rok	Výpočet	Výše RDVZ
2004 a 2005	$480 \cdot 0,9 + 210 \cdot 0,6$	558 Kč
2006	$510 \cdot 0,9 + 220 \cdot 0,6$	591 Kč
2007	$550 \cdot 0,9 + 240 \cdot 0,6$	639 Kč
2008	$550 \cdot 0,9 + 240 \cdot 0,6$	639 Kč
2009	$786 \cdot 0,9 + 4 \cdot 0,6$	710 Kč

Tabulka 8:

Výše ošetrovného za 9 dní v letech 2005 až 2009

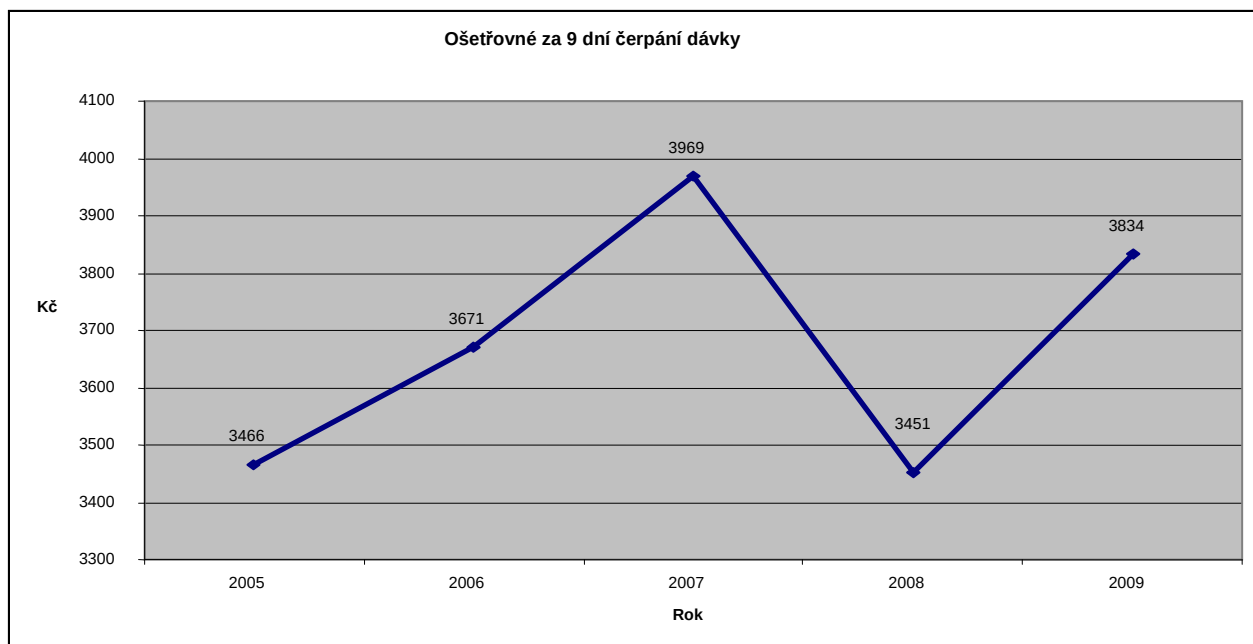
Doba ošetřování	období				
	2005	2006	2007	2008	2009
9 dní	3466	3671	3969	3451	3834

Procentní změna ve výši dávek v porovnání s rokem 2004

	2005	2006	2007	2008	2009
Změna v %	0	6	15	0	11

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 8:

Zdroj: vlastní tvorba

Propad ve výši ošetrovného v roce 2008 byl způsoben snížením procentní sazby z 69 na 60% redukovaného DVZ. Nárůst v předchozích letech a růst v roce 2009 je způsoben pohybem redukčních hranic.

13. Analýza a zhodnocení dopadu změn v nemocenském pojištění na okruhy pojištěných osob

Změny v nemocenském pojištění jsou viditelné hlavně v letech 2008 a 2009. V roce 2008 je to zejména pokus o zrušení poskytování dávky nemocenského v prvních 3 dnech pracovní neschopnosti, který se po vleklých tahanicích nedočkal úspěchu. Jeho zrušení vedlo k drobným zmatkům ve výši poskytované náhrady v měsících červenci a srpnu 2008 a další změně od září 2008. Zavedením dlouho očekávaného a dva roky odkládaného nového zákona č. 187/2006 dochází ke značnému zpřehlednění a sjednocení obsáhlé a zastaralé právní úpravy. Okruh pojištěných osob je nově sjednocen do jediné právní normy a doznal značných změn, zejména u studentů, jednatelů společností s ručením omezeným, komanditistů a členů družstev, kteří již nejsou účastníky nemocenského pojištění. Další velkou změnou je přenesení odpovědnosti na zajištění zaměstnanců v prvních 14 dnech pracovní neschopnosti na zaměstnavatele, který jim vyplácí náhradu mzdy. Ta je poskytována pouze za pracovní dny a to od 4. pracovního dne. Zaměstnavateli je vyplácení této náhrady kompenzováno snížením pojistného na sociální pojištění o ½ vyplacených náhrad a snížením procentní sazby pro odvod nemocenského pojištění o 1%. Zaměstnavateli je také dávana větší pravomoc ke kontrole dodržování léčebného režimu zaměstnanců a možnost jim v případě porušení léčby nevyplatit náhradu mzdy nebo ji přiměřeně krátit. Snaha o snížení dávek při krátkodobých neschopnostech je také motivována zneužíváním systému nemocenského pojištění některými společnostmi, které posílali zaměstnance „marodit“, a i z druhé strany některými zaměstnanci neplnit závazky vzniklé z pracovního vztahu. Při dlouhodobé pracovní neschopnosti je jasné, že se výše dávek nesnižuje, ba naopak dochází k jejich nárůstu. Účinnost této snahy můžeme hodnotit z následující tabulky, kde je vidět snížení výše vyplacené nemocenské o 3111728 tis. Kč v roce 2008 oproti roku 2007.

Tabulka 9:

Objem vyplacených dávek za roky 2004 – 2008 v tis. Kč

	rok 2004	rok 2005	rok 2006	rok 2007	rok 2008
Peněžité dávky celkem v Kč	29 563 243	31 660 259	32 773 354	34 670 904	31 881 609
Nemocenské	24 704 499	26 258 125	26 962 636	27 880 801	24 769 073
Podpora při ošetř. člena rodiny	730 075	818 737	824 983	893 366	811 272
Peněžitá pomoc v mateřství	4 123 337	4 578 904	4 981 486	5 892 890	6 296 831
Vyr.příspěvek v těhot. a mateřství	5 331	4 492	4 249	3 847	4 433

Zdroj: www.cssz.cz

Dalšími ukazateli, na kterých můžeme znázornit dopad změn v roce 2008, jsou ukončené případy pracovní neschopnosti, prostonané dny a průměrná doba trvání pracovní neschopnosti.

Tabulka 10:

Ukazatele trvání pracovní neschopnosti

	rok 2004	rok 2005	rok 2006	rok 2007	rok 2008
Ukončené případy prac. neschop.	2 906 149	3 185 257	2 870 261	2 865 201	2 223 914
Prostonané dny	105 955 526	107 095 134	104 747 532	100 589 119	87 851 038
Průměrná doby trvání PN	36,46	33,62	36,49	35,11	39,50

Zdroj: www.cssz.cz

Případů pracovní neschopnosti bylo v roce 2008 o 641287 méně než v roce 2007.

Prostonané dny se snížily o 12,66 % oproti roku 2007.

Průměrná doby trvání pracovní neschopnosti se zvýšila na 39,5 dne.

S trochou nadsázky by se dalo říci, že jsme nikdy během hodnocených let nebyli zdravější než v roce 2008. Realita je ale spíše taková, že k těmto pozitivním posunům došlo kvůli změnám ve výši vyplácených dávek nemocenské.

Zvýšení průměrné doby trvání pracovní neschopnosti je pravděpodobně způsobeno nižším počtem krátkodobých neschopností, které byly v předešlých letech nejčastěji zneužívány.

Na základě provedených výpočtů je nutno zamítnout hypotézu o drastickém dopadu změn na výši dávek nemocenského pojištění.

14. Přehled použité literatury

ČERMÁKOVÁ, H.: Účetnictví shrnutí základů pro maturanty, vysokoškoláky i podnikatele, MIRAGO 2004.

MACHÁČEK, I.: Vliv změny maximálního vyměřovacího základu na zdanění v r. 2009, Daně a účetnictví bez chyb, pokut a penále 4/2009, Poradce, Český Těšín 2009.

ŠVÁCHOVÁ, M: Zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců s komentářem, Poradce, Český Těšín 2004.

ŠVÁCHOVÁ, M., HEJKAL, T.: Zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců s komentářem, Poradce, Český Těšín 2008.

ŽENÍŠKOVÁ, M.: Nemocenské pojištění od 1.1.2004, ANAG, Olomouc 2003.

ŽENÍŠKOVÁ, M.: Nemocenské pojištění podle zákona č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů s komentářem a příklady od 1.1.2008, ANAG, Olomouc 2008.

ŽENÍŠKOVÁ, M. – PŘIB, J.: Zákon o nemocenském pojištění s komentářem a příklady od 1.1.2009, ANAG, Olomouc 2008.

ŽENÍŠKOVÁ, M.: Nemocenské pojištění k 1.1.2009, ANAG, Olomouc 2008.

ŽENÍŠKOVÁ, M.: Pojistné na sociální zabezpečení s komentářem a příklady, ANAG, Olomouc 2009.

Tichý & spol.: Účetní software UČTO 2009.

Účelová publikace Sociální zabezpečení 2009, Česká správa sociálního zabezpečení 2009.

Průvodce novým zákonem o nemocenském pojištění v roce 2009, ČSSZ 2009-09-08.

Zákon č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění.

Zákon č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje:

www.cssz.cz

www.sagit.cz